

vrienden online nr. 5

COLOFON

'Vriendenonline' is een uitgave van de Vrienden van HOVO Utrecht omdat we het leuk vinden om contact te houden met onze donateurs in deze tijd, waarin de geplande activiteiten niet kunnen doorgaan.

Verschijsing 5 à 6 x per jaar

Aan dit nummer werkten mee:

Henk Wevers
Ellen Vorsteveld
Engelien Verhoeff
Joke Dinklage
Jan-Hein Zeijlstra
Jacob van der Pol
George Ross

Correcties:
Henk Wevers

Vormgeving en
opmaak: Joop Ross.

Contact:
Joke Dinklage
jdinklage@planet.nl

Kijk ook op de website van de
Vrienden:
vriendenhovoutrecht.nl

Bij dit nummer...

Aan de Vrienden van HOVO Utrecht

Beste lezer,
Vandaag verschijnt nummer 5 van Vrienden Online. Dank voor uw positieve reacties op ons vorige nummer. Inmiddels hopen we dat we vanaf september weer fysieke activiteiten kunnen organiseren, zoals het mini documentaire festival en een excursie binnen onze landsgrenzen. De meesten van ons zijn tegen die tijd gevaccineerd. Nu maar hopen dat de Indiase en andere varianten een beetje aan ons voorbij gaan. Naast boekbesprekingen vindt u in deze Vrienden Online ook een cursusverslag van HOVO Utrecht. Verder een mooi artikel (en foto's!) over Land Art in de Flevopolder. Interessant is ook een stukje over kijken in je eigen omgeving: 'Klein kijken'. De rubriek 'interessante websites' levert weer mooie informatie, dit keer rond het onderwerp Genealogie. Wij nodigen u graag uit om een impressie te schrijven van een interessante cursus, die u bij HOVO volgde. Andere bijdragen zijn natuurlijk ook welkom. Inmiddels is het zomerprogramma van de HOVO verschenen met weer een boeiend aanbod.

We wensen u veel leesplezier met deze Vrienden online nummer 5.

Namens het bestuur van Vrienden van HOVO
Joke Dinklage

De website van HOVO Utrecht - programma zomer 2021
<https://www.hovoutrecht.nl/periode/zomer/>

Inhoud

1. Bij dit nummer
2. Reizen in je eigen cirkel
3. Dante Allighieri: De Goddelijke Komedie
4. Genealogische gegevens vinden
5. Boekbesprekingen Frank Westerman
7. Boekbespreking Jill Lepore: 'Deze Waarheden'
8. Het Stonehenge van deze tijd 'Land Art in de Flevopolder'

Reizen in je eigen cirkel...

Door Joke Dinklage

Het afgelopen jaar zijn we allemaal beperkt in onze mogelijkheden om er onbekommerd op uit te gaan naar plekken binnen of buiten Nederland. Ook ons sociale leven kent vele beperkingen. Als we al buiten de eigen voordeur komen, moeten we denken aan mondkapjes, handgel en steeds 1,5 meter afstand houden.

Het leven is veranderd, maar zoals Jules Deelder het al zei "ondanks de beperkingen zijn de mogelijkheden onbeperkt". Ik merkte dat ik deze tijd een beetje saai ging vinden, musea dicht, alles via Zoom, veel minder contacten met vrienden, ook bij HOVO alles via Zoom. Ik vind het heerlijk om veel te lezen, naar buiten te gaan, er op uit te trekken naar bos, zee of polder.

Maar juist door die beperkingen merkte ik dat ik anders ging waarnemen. Ik heb het "reizen in mijn eigen cirkel" genoemd. Net zo aandachtig naar details in je omgeving kijken als naar een kunstwerk in een museum. Je kan a.h.w. door een denkbeeldig passe-partout kijken en opvallend is dan hoeveel meer je ziet. "klein kijken" noem ik het ook wel eens.

Voor een paar voorbeelden: zie de foto's

Dante Alighieri: De Goddelijke Komedie

Door **Jan Hein Zeijlstra**

Dit jaar is het 700 jaar geleden dat de beroemde Florentijnse dichter Dante Alighieri (1265 -1321) is overleden. Dante Alighieri was een van de grootste dichters uit de middeleeuwen in Italië. Dante Alighieri heeft samen met de dichters Petrarca en Boccaccio eertijds de grondslag gelegd voor de ontwikkeling van het Italiaans als taal, zij schreven hun poëzie niet meer in het Latijn maar in het Florentijns waaruit later het Italiaans is voortgekomen. Het beroemdste werk dat Dante heeft geschreven is La Divina Commedia, in het Nederlands De Goddelijke Komedie. In dit werk beschrijft Dante de gang van de dichter door de Hel, de Louteringsberg en de Hemel.

In het kader van dit historische feit, heeft de HOVO-Utrecht besloten de cursus over De Goddelijke Komedie uit 2006 te herhalen. In de periode februari-april 2021 heeft dr. José van der Helm, voormalig docent Italiaanse Taal en Cultuur aan de Universiteit van Utrecht, deze cursus gegeven. In een zevental bijeenkomsten heeft zij aandacht besteed aan de persoon van Dante en aan de tekst van De Goddelijke Komedie.

Dante Alighieri is in 1265 in Florence geboren. Hij volgde daar zijn opleiding en kreeg diverse politieke functies waaronder "Capitano del Popolo". Hij zetelde ook in de groep van "wijzen" en (Gruppo dei Savi) die de regels voor de verkiezing van de priori vernieuwde. In 1300 was hij prior, lid van het stadsbestuur. Het was ook in die periode dat hij een meisje ontmoette: Beatrice. Tot een relatie is het door haar vroegtijdig overlijden nooit gekomen.

In het snelgroeiende en belangrijk geworden Florence ontstonden echter politieke conflicten. De groep Welfen waartoe Dante behoorde, brak uiteen in Witten en Zwarten. Nadat de Zwarten hadden gewonnen, werd als gevolg Dante in 1302 uit zijn geliefde Florence verbannen. Hij overleed in 1321 in Ravenna.

Tussen 1307 en 1321 schreef hij La Divina Commedia.

La Divina Commedia is een gedicht in drie delen over een reis door het hiernamaals, van de Hel (Inferno), door het Vagevuur (Purgatorio) naar het Paradijs (Paradiso). Het gedicht wordt beschouwd als een van de hoogtepunten uit de wereldliteratuur. Het werk is vele malen uitgegeven en heeft ook inspiratie gegeven aan beeldend kunstenaars waaronder

Dante en Beatrice

Gustave Doré. Het verhaal speelt in de paasweek van 1300.

Het werk begint met het verhaal van de dichter die in een donker woud is terechtgekomen en niet weet waar hij is. Maar hij ontmoet daar de klassieke dichter Vergilius die hem als gids zal voorgaan. De weg wordt versperd door drie dieren (luipaard, leeuw en wolf). Vergilius raadt hem aan om de dieren heen te gaan en een smalle weg te volgen. Als zij de rivier zijn overgestoken komen zij door de poort in de hel terecht waarop de beroemde zin staat: "Laat varen alle hoop, gij die hier intreedt". De hel bestaat uit een bovenhel, de eerste vijf kringen, waar de relatief minder zware zondaars zich bevinden en een benedenhel die bestaat uit de laatste vier kringen. Hier worden de mensen gestraft die niet uit zwakheid of onbeheersbaarheid zondigden, maar uit boosaardigheid of kwaadwilligheid. De eerste kring is het limbo of vorgeborchte. Hier bevinden zich de deugdzaame heidenen, waaronder Vergilius. Omdat zij niet gedoopt zijn, hebben ze geen toegang tot de hemel.

Als Dante en Vergilius in de hel zijn, komen zij langs zielen die de vreselijkste wandaden hebben begaan zoals overspel, beroving maar met name ook corruptie en wangedrag van kerkelijke overheden. Dante beschrijft civiele overheidsdienaren en kerkelijke leiders, waaronder pausen, waarvan hij daadwerkelijk gezien had welke wandaden zij hebben gepleegd en welke straffen zij hebben gekregen. Soms wordt de dichter boos maar er zijn ook momenten waar hij medelijden krijgt.

De hel bevindt zich binnen in de aarde, precies onder Jeruzalem, een trechtervormige put die steil afloopt tot het middelpunt van de

aarde, ontstaan toen God de opstandige engel Lucifer uit de hemel smeed. Dit alles moet hebben plaatsgevonden voor de schepping van de mens. Lucifer belandde precies midden in de aarde en is dus in feite het centrum van het universum.

Uiteindelijk komen de dichter en Vergilius zeer diep in de hel waar zij Lucifer zien.

Als zij daar uiteindelijk langs zijn gekomen, kunnen zij de hel verlaten en komen zij in de Louteringsberg

De Louteringsberg bevindt zich midden in het zuidelijk halfrond, recht tegenover Jeruzalem, en is gevormd uit de aarde die omhoogkwam bij het vormen van de hel. De Louteringsberg is opgebouwd uit zeven lagen die overeenkomen met de zeven hoofdzonden: trots en hoogmoed, jaloezie en afgunst, woede, luiheid, hebzucht, gulzigheid en het ongebreideld verlangen en wellust. In tegenstelling tot de hel is de sfeer er aangenaam. De natuur is prachtig met veel groen en bloemen. Op de top van de Louteringsberg bevindt zich het aards paradijs, waaruit ooit Adam en Eva werden verdreven. Voordat Dante de Louteringsberg gaat verlaten moet hij, tot zijn droefheid afscheid nemen van

Kaart van de hel, tussen 1480 en 1490

Vergilius, deze mag de hemel niet betreden. Hij zegt hem dat hij in de hemel de gids zal krijgen die hem vreugde zal geven.

Aangekomen in de hemel, ontmoet Dante inderdaad zijn vroegere geliefde Beatrice. Zij zal hem door de hemel begeleiden. De hemel bestaat in Dante's visie uit een negental kringen of sferen rondom

de aarde. Ze ontleen hun naam aan de planeten. Beatrice geleidt Dante door de planeten heen naar laatste schil. In deze schil bevinden zich de engelen. Daar moet Dante weer van Beatrice afscheid nemen. Daarna gaat hij door naar de buitenste ring, het Empyrium, en stijgt op naar her licht en waar hij de goddelijke verschijning ziet. De cursus heeft de deelnemers een dieper inzicht in Dante's De Goddelijk Komedie gegeven. Het is zeker een uitnodiging om zich verder in de cursus te verdiepen. Dank aan de HOVO voor dit initiatief.

Literatuur:

- De Goddelijke Komedie. Vertaald door Christinus Kops O.F.M. Wereldbibliotheek Amsterdam. 1995;
- Rob Brouwer, Dante's Goddelijke Komedie uitgelezen. Primera Pers. 2004.

Interessante websites: Genealogische gegevens vinden...

Door **George Ross**

Wilde je vroeger iets uitzoeken over je familie dan moest je zelf naar de studiezaal van een archief. De archieven waar het meeste te vinden was waren de Rijksarchieven van de provincies maar ook de lokale(gemeente) archieven beschikken over veel gegevens.

Tegenwoordig is dat niet meer nodig. Achter je PC, Laptop of zelfs Smartphone kun je van alles vinden. Je moet echter wel weten waar je wat kunt opzoeken.

HET centrale punt in Nederland voor genealogie is het **Centraal Bureau voor Genealogie** (het CBG) in Den Haag, gevestigd in het gebouw van het Algemeen Rijksarchief, direct naast het Centraal Station.

Op het Internet vindt u het CBG (Centrum voor Familiegeschiedenis) onder: www.cbg.nl. De startpagina bevat allerlei verwijzingen naar gegevensverzamelingen. De belangrijkste daarvan is wel "Wie was Wie". Deze databank bevat in principe alle gegevens van de akten van geboorte, van de huwelijken en van de overledenen vanaf 1811 tot heden. In verband met privacywetgeving zijn de gegevens beperkt tot (zeg maar) 1950. U vindt er vast wel iets over uw familie.

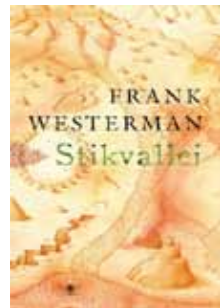
Naast de officiële websites zijn in de loop van de jaren ook nogal wat particuliere sites ontstaan.

De bekendsten daarvan zijn: www.genealogieonline.nl en www.geneanet.nl. Beide sites bevatten miljoenen gegevens, niet alleen uit allerlei archieven maar ook door genealogen verzamelde familiegegevens. Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar Geneanet omdat ik vind dat je in die site het prettigst kan zoeken als het om de eigen familienaam gaat.

De verzamelde familiegegevens kunnen uiteraard wel eens een foutje bevatten. Het is dus zaak gevonden gegevens te controleren. Recente gegevens vindt u ook op www.online-begraafplaatsen.nl en <https://www.online-familieberichten.nl/>.

Twee boekbesprekingen van Frank Westerman: 'Stikvallei' en zijn laatstverschenen boek 'De kosmische komedie'

Het openen van een boek van Frank Westerman begint altijd met een verrassing. Zijn boeken beginnen onveranderlijk met een getekend kaartje van het gebied waar je gaat rondreizen, je staat meteen met je voeten in het gebied waar je gaat rondkijken, terwijl de geest, die niet geografisch gebonden is, geïnspireerd door de schrijver alle kanten op kan gaan. Door **Engelien Verhoeff**

'Stikvallei'

Aan het begin van dit boek, na de proloog, treft u een persbericht aan van BBC/Reuters: **RAADSELACHTIGE STERFTE TREFT AFRIKAANSE VALLEI**. Samengevat: in het Nyosdal in Kameroen zijn in de nacht van 21 op 22 augustus

1986 tenminste 1200 mensen omgekomen. Ook koeien, vogels en insecten zijn getroffen. De meeste slachtoffers lijken in hun slaap te zijn gestorven, huizen en gewassen zijn niet aangetast. De symptomen van de gewonden worden beschreven als 'blaarachtige zweren' en 'tekenen van verstikking als door wurging'. Op de avond van 21 augustus is in de wijde omgeving een explosie gehoord, het water van het nabijgelegen Nyosmeer kleurde rood.

Gaat dit boek over een natuurramp in Afrika? Natuurlijk gaat het boek daar ook over, maar eigenlijk gaat het over het ontstaan van mythes, de natuurramp is de intrigerende, onderliggende gebeurtenis. Wanneer u de

titels van de drie hoofdstukken in de inhoudsopgave bekijkt wordt dat meteen duidelijk: I Mythedoders, II Mythebrenners, III Mythemakers.

De Mythedoders zijn de Franse, IJslandse en Amerikaanse wetenschappers die zich na verloop van tijd op dit natuurfenomeen stortten. Het resultaat was dat ze wel de intussen ontstane my-

then doodden, of daar een poging toe deden, maar allen hun eigen theorie ontwikkelden. Met een open, wetenschappelijke blik heeft hun onderzoek weinig te maken, ze steken hun energie voornamelijk in het bestrijden van elkaar. Het verhaal uit The Cameroon Tribune, verteld aan het eind van hoofdstuk I, is illustratief voor de reactie van de bevolking. Er wordt een soort buisorgel in het

Nyosmeer

meer te water gelaten, een meetinstrument, waar allerlei zwaar transport en veel militair vertoon aan te pas komt, wat de bevolking doet uitroepen: Nu komen de Fransen ook met een neutronenbom! De Mythebrenners zijn de westerse christelijke missionarissen. Zij brengen hun eigen verhalen mee die de oude mythen moeten vervangen. Uit de gesprekken met missionarissen komt het beeld naar voren dat ze eerder functioneerden als moderne medewerkers van een ngo dan als dienaren van een geloofsrichting of evangelisten. Dat ze zichzelf ook niet al te veel illusies maakten over de mate van integratie van de door hen aangeboden verhalen/mythen blijkt aan het eind van het hoofdstuk wanneer één van hen zegt: 'Ze (de bevolking) nemen onze God erbij. Het traditionele geloof is ondergronds gegaan.'

Er zijn dus wel mythen gebracht, maar de oude mythen blijven bestaan, niet zichtbaar, ondergronds.

In een gesprek, één van de vele in dit hoofdstuk, waarin de schrijver gevraagd wordt wat hij eigenlijk van plan is te schrijven, antwoordt hij dat het hem te doen is om de geboorte van verhalen, en hoe die terugslaan op de werkelijkheid waar ze uit voortkomen.

De Mythemakers zijn de Afrikanen. In een gesprek zegt een Kameroense professor zich te ergeren aan het uitgangspunt van Westerse vulkanologen: ze zoeken een oorzaak, een Afrikaan zoekt een reden. De auteur brengt daar tegenin

dat dit geen typisch Afrikaanse manier van denken is. Komt de drang om overal bedoelingen achter te zoeken niet voort uit opstandigheid tegen de doelloosheid van het bestaan? Er komen in dit hoofdstuk allerlei verhalen naar boven die sterk doen denken aan moderne complottheorieën. Zo zou de ramp ontstaan zijn door een oefening van het Israëliëse leger. Ook is er de ontstaansmythe

van het meer: zou het pythonei op de bodem van het meer kapot zijn geslagen? Natuurlijk worden ook allerlei groepen die geld verdienen aan een bepaalde theorie als schuldigen aangewezen. De auteur poneert de notie dat mythes een skelet van historische feiten in zich dragen, na verloop van tijd ontstaat een fabeldier uit de losse beenderen, een kaak en een schedel. In een proces van eeuwen worden het vlees, de huid, de ogen toegevoegd. Ter vervolmaking krijgt de gestalte ook nog een hart toegedicht, en een moraal, de mythe kan een eigen leven beginnen.

De Bezige Bij, 2014 - ISBN 978 90 234 7865 2 (ook als luisterboek verkrijgbaar).

'De kosmische komedie'

'"Waar gaat het boek over? vroeg mijn moeder. Het reiken naar de sterren, zei ik dan." ' Dit citaat, een korte dialoog tussen de schrijver en zijn moeder, vat de inhoud van het boek in de woorden van de schrijver samen, en het voorspelt de duizelingwekkende tocht waarop de lezer wordt meegenomen.

We beginnen de tocht in de (in mijn herinnering krakende) huiskamer van Eise Eisinga, het Koninklijk Planetarium te Franeker, dicht bij huis, gaan verder via Westerbork, de sterrenwacht op het terrein van het voormalige nazidoorvoerkamp, via het ESA in Noordwijk, staan op een toren in Venetië, bezoeken Milaan en Turijn, tuimelen door de eeuwen, we ontmoeten Galileo, flitsen via Rusland in het vroege stadium van de ruimtevaart een paar eeuwen door de tijd naar een ontmoeting met de eerste vrouwelijke robotmens/ruimtereiziger. Verschillende malen keert de schrijver in de loop van het verhaal terug naar Westerbork, de twee aspecten van die plaats ziet hij als tegenpolen van goed en kwaad, ze hebben elkaar nodig om uit te blinken in verhevenheid en laagheid, in de woorden van de schrijver.

Hij heeft een dystopische kijk op het leven op aarde en een pessimistische kijk op de kosmos en op de menselijke pogingen deze te bevolken. Zoals in zijn vorige boeken is hij ook in dit boek weer een meesterlijk duider van de wereld, en daarmee zijn onderwerp, aan de hand van voorwerpen, locaties en ontmoetingen. We reizen met hem, weliswaar niet in een rechte lijn, door de ontwikkelingsgeschiedenis van de astronomie en

Planetarium te Franeker

Sterrenwacht te Westerbork

de nog jonge ruimtevaart. In Florence bezoekt hij een museum dat in twee weckflessen met sterk water drie vingers van Galileo bewaart. 'In de ene drijft zijn middelvinger opgericht tegen elke vorm van gezag die zich beroept op dogma's.' (Pas in 1992 erkent paus Johannes Paulus II dat Galileo gelijk had). Door de snelle wisseling van locatie, onderwerp en tijdsgewricht krijg je als lezer soms het gevoel van enige afstand, van bovenaf, mee te kijken, een sensatie die zeer goed past bij het onderwerp van dit boek.

Alle boeken van Westerman beginnen met een getekend kaartje opdat we weten waar we zijn, ook dit boek heeft een kaart, getekend in ca. 1858, van de hemellichamen en de komeet Halley, maar weten we nu ook waar we zijn? Mocht u geïnspireerd zijn door het onderwerp en graag willen weten waar de schrijver zich op heeft gebaseerd (behalve op wezenlijke, persoonlijke ervaringen), dan zijn daar aan het eind van het boek de Bronnen, geen bibliografische opsomming van titels maar eerder de achtergrond van een wordingsgeschiedenis die uitnodigt tot verder zoeken en lezen.

Artikel in de Volkskrant van 20 april 2021 'Blijf weg van Mars en maan. Laat de robots ruimtereizen.' Frank Westerman schreef dit betoog gebaseerd op het hierboven besproken boek.

Via de site www.frankwesterman.nl is een debat tussen de schrijver en André Kuipers o.

l. v. Govert Schilling te beluisteren en te bekijken, georganiseerd op 12 april 2021, over de toekomst van de ruimtevaart met of zonder astronauten waarin allerlei aan het boek gerelateerde onderwerpen worden besproken.

Querido Fosfor, 2021 - ISBN: 978 90 214 2394 4 (ook als luisterboek, ingesproken door Govert Schilling).

Boekbespreking: Jill Lepore, **Deze Waarheden** Een geschiedenis van de Verenigde Staten.

Door **Jacob van der Pol**

Jill Lepore is hoogleraar Amerikaanse geschiedenis aan Harvard University, en staff writer van The New Yorker. Een van de belangrijkste politieke duiders van dit moment. Jill Lepore is een witte vrouw.

Thema: het leren kennen van het verleden van de Verenigde Staten. Het betreft de periode 1492 (Columbus arriveert in de V.S.) tot en met 2016 (Donald Trump en zijn verkiezing tot president). De drie waarheden vanuit de onafhankelijkheidsverklaring van 1776: Politieke gelijkheid, Soevereiniteit van het volk en Natuurlijke rechten. Bewijst de V.S. deze waarheden of logenstrafte ze die? Daarover gaat eigenlijk het hele boek.

Presentatie van de informatie:

Het boek bestaat uit vier grote delen.

Het idee (1492-1799)

Het volk (1800-1865)

De staat (1866-1945)

De machine (1946-2016)

In chronologische volgorde worden de zaken behandeld. Rode draad is de permanente worsteling van allen die ooit in de Verenigde Staten belandden. Iedereen was op zoek naar vrijheid en geluk, en probeerde samen met anderen, maar in eerste instantie vooral voor zichzelf de grote dromen waar te laten worden.

Het is een analyse van de Amerikaanse politiek, het recht, de journalistiek, de technologie, de erfenis van de slavernij en de nog steeds aanwezige ongelijkheid.

Het boek geeft een fraai inzicht van de eerste reis van Columbus naar Amerika, tot en met het presidentschap van Donald Trump. De rol van de sociale media, de ontwikkeling van de natie, de interne verhoudingen

Opstellen van de onafhankelijkheidsverklaring

en de rol van de V.S. in de wereld, en daarbij de voortdurende strijd om de interpretatie van de grondwet. Bekende en onbekende Amerikanen bevolken het boek: Presidenten en schurken, rijken en armoedzaaiers, wetenschappers en kunstenaars komen uitgebreid voorbij. Daarbij worden kritische conclusies niet uit de weggegaan.

Persoonlijke indruk:

Ik ben geen Amerikanist, maar heb wel veel interesse voor het gegeven: Een beetje begrijpen waarom de dingen in de V.S. gaan zoals ze gaan. Groot probleem lijkt ook dat er geen universele Amerikaan bestaat. Het is een verzameling van vele mensen uit alle uithoeken van de wereld. De echte Amerikaan bestaat maar zeer ten dele.

De slavernij en de ongelijkheid worden zeer uitgebreid en kritisch beschreven. Jammer is wel dat de Native-Americans tamelijk onderbelicht blijven. In een interview gaf de schrijfster dit ook toe. In latere herdrukken zal dit worden bijgesteld. Het boek nodigt zeer geregeld uit om even een wiki pagina te checken, voor nog wat meer informatie.

Prettige schrijfstijl waardoor een en ander ook prima te volgen blijft. Dikke aanrader voor wie zich wil voorbereiden op de American Dream-deel 2 colleges van komend najaar. En vooral voor diegenen die nog niet al te veel overzichtsboeken over de geschiedenis van de V.S. lezen. Ik las de zeker pittige kluit met erg veel plezier.

De Arbeiderspers, 2018
ISBN 978 90 295 4168 8
882 pagina's (met noten 1040).

'Het Stonehenge van deze tijd'

LandArt

in de Flevopolder

In een artikel over landschapskunst in Trouw vond ik vorig jaar deze pakkende tekst "**het Stonehenge van deze tijd**". Het prikkelde mijn nieuwsgierigheid. Ik kom veel in de Flevopolder, het landschap boeit me door de strakke lijnen, de eindeloze akkers, de windmolens, de prachtige wolkenluchten, de wegen met strakke boomrijen en de bijzondere bossen. Je kunt er prachtig wandelen en zeker in Coronatijd is het er altijd stil. Door **Joke Dinklage**

Toen alle musea dicht gingen, was dat het moment voor mij om alle kunstwerken te gaan bekijken. Het is de grootste verzameling Landart binnen één locatie, de Flevopolder. Toen de Flevopolder werd aangelegd, besloten ingenieurs en planologen ook ruimte te bieden aan monumentale kunstwerken in het landschap. De kunstenaars lieten zich door deze bijzondere omgeving inspireren. Ik zal in het kort iets over de kunstwerken vertellen en u proberen te enthousiasmeren om er eens te gaan kijken.

Het oudste landschapskunstwerk is het **Observatorium** (1977) van de in 2018 overleden kunstenaar Robert Morris. Dit werk, bestaande uit twee cirkels met drie V-vormige uitsparingen, verwijst naar de (prehistorische) plekken waar de zon en de planeten geobserveerd werden, zoals in Stonehenge in Engeland. Het markeert de zonnepunten.

Lees verder op pagina 9>>>

Polderland garden of love and fire (1997) van Daniel Libeskind. Vijf elkaar kruisende lijnen verbinden mensen in andere plaatsen en tijden met elkaar. Drie smalle kanalen, een voetpad en een strook zwart grind met daarop een sculptuur van aluminium wanden.

Riff, PD#18245 (2018) van Bob Gramsma. Dit zeven meter hoge kunstwerk herinnert aan 100 jaar Zuiderzeewet en de inpoldering. Een gegraven ruimte in de Zuiderzeegrond gebruikte hij als mal voor zijn kunstwerk. Het resultaat vormt een nieuw uitkijkpunt over het ingepolderde landschap.

De Groene Kathedraal (1996) van Marinus Boezem. Deze gotische kathedraal wordt gevormd door een groep populieren en is geïnspireerd op de plattegrond van de Notre-Dame van Reims. Tussen de bomen liggen betonnen paden die de ribben van de kruisgewelven weerspiegelen.

Aardzee (1982) van de in 2016 overleden Piet Slegers. Aardzee is een van de grootste kunstwerken van Nederland, vijf hectare groot. Een glooiend landschap, net als de golven in de zee met ertussen door allerlei paadjes, die bedekt zijn met blauwgrijze schelpen, een verwijzing naar lucht en water. Een oase in het open vlakke polderlandschap.

Exposure (2010) van Anthony Gormley, ook wel de hurkende man genoemd. Een beeld van 26 meter hoog, bestaande uit 1800 staven metaal. Op de strekdam bij Lelystad kijkt hij uit over het Markermeer en balanceert op de grens van land en water.

Sea Level (1996) van Richard Serra. De twee betonnen muren van Sea Level zijn elk tweehonderd meter lang en staan diagonaal in elkaars verlengde aan weerszijde van een kanaal als een waterpas in het landschapspark de Wetering. Ze geven op die manier fysieke betekenis aan het begrip zeeniveau.

De laatste aanwinst in de polder is geplaatst in september 2020. **Cityscape follows Manscape** van Lieke Frielink. De lange zichtlijnen richting de dijk vragen aandacht voor de vraag "Hoe hebben mensen het nieuwe landschap vormgegeven. "De Sculptuur bewaakt een zichtlijn en vertelt zo het verhaal van dit jonge tekentafellandschap met de dijk als haar lijfwacht".

De kunstwerken zijn niet allemaal optimaal toegankelijk. Sommige zijn alleen te voet bereikbaar. De loopafstanden variëren van een paar meter tot 500 meter. Wandelschoenen zijn aan te bevelen. Ik vond het een spannende en zeer afwisselde tocht. Ook in de winter komen de verschillende kunstwerken tot hun recht in het kale soms bijna kleurarme landschap.

Info:

<https://www.landartflevoland.nl/>
<https://www.flevoland.nl/>

Locatiegegevens:

Observatorium: Swiferringweg	8219 PG	Lelystad
Groene Kathedraal: Kathedralenpad	1394 CX	Almere
Polderland: Pampushavenweg	1309 BB	Almere
Exposure: strekdam begin Houtribweg	N302	Almere
Aardzee : Vogelweg	3897 LH	Zeewolde
Sealevel: De Verbeelding 25	3892 HZ	Zeewolde
Riff : Bremerbergdijk 10	8256 RD	Biddinghuizen
Cityscape: Fischerpad, Pampushout ter hoogte van de Hoge Wetering		Almere

De foto werk: Marie Verhoeff, Joke Dinklage, Joop Ross en Wikipedia.

